

2. stupeň

Ahoj, vítáme Tě v Bílkově domě v Chýnově.

František Bílek byl všestranný umělec. Je znám především jako sochař, ale díky svému nadání se věnoval také grafice, ilustracím, navrhování nábytku, užitých předmětů a také architektuře.

Jeho stavby byly vždy něčím výjimečné. Někdy si vzal za vzor přírodu – vytvořil opěrné sloupy v podobě snopu klasů, navrhl dům, který se podobá vosí hlavě. Jindy se inspiroval palácovými stavbami prastarých kultur nebo dokonce básněmi. V roce 1898 v rodném Chýnově na pozemku otcovy zahrady vystavěl svůj první dům, říkal mu chaloupka.

Právě v ní Tě chceme dnes přivítat. Upozorníme Tě na mnoho jejích zvláštností, dozvíš se zajímavosti ze života Františka Bílka a prostřednictvím drobných úkolů se blíže seznámíš s některými jeho díly. Budeš potřebovat jen tužku a chuť prozkoumat toto úžasné dílo.

Podobu domu Bílek pečlivě promýšlel, své návrhy konzultoval nejen s bratrem Josefem, železničním inženýrem, ale i s přítelem architektem Josefem Fantou, který navrhl podobu nové secesní budovy Hlavního nádraží v Praze.

G HMP

Galerie hlavního města Prahy

NEJPRVE SI OBEJDEME A PROZKOUMÁME DŮM ZVENKU

Jeho stěny z režných cihel zdobí symbolické reliéfy a každý z nich nese hlubší význam.

Na stěně vedle vstupních dveří se nachází reliéf s nápisem KRONIKA DOMU. Bílek zde zaznamenal důležitá data jeho života.

KRONIKA DOMU

- 1898 Byla postavena Chýnovská chaloupka inspirovaná lidovým stavitelstvím a architekturou Velké Británie.
- 1902 Oženil se s Bertou Nečasovou z vážené pražské rodiny. Rok před tím se spolu zasnoubili u hrobu Bílkova velkého přítele spisovatele Julia Zeyera.
- 1905 Narodila se jim dcera Berta.
- 1907 Narodil se jim syn František.
- 1928 V chrámu sv. Mikuláše na Starém Městě v Praze se stal syn František knězem Církve československé. V tomtéž roce v tichosti chýnovské chaloupky oslavil své 60. narozeniny Bílkův nejmilejší přítel básník Otokar Březina.
- 1929 Zemřel Otokar Březina, kterého František Bílek obdivoval a který mu byl velkou inspirací v tvorbě.

Na tabulce je nápadné volné místo, naznačující, že zde chtěl František Bílek v průběhu času zaznamenat data dalších významných událostí. Až budeš uvnitř chloupky, můžeš na informační ceduli a v letáčcích najít další milníky Františkova života. Do prázdných míst můžeš pak zapsat ta data, která budeš považovat za nejdůležitější.

KRONIKA DOMU		
1898	1907	
1902	1928	
1905	1929	

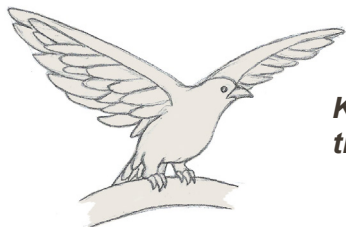
Nad vchodem vedoucím do Bílkova ateliéru je drobný reliéf, zachycující ženskou tvář s nápisem MATKO!. Propojují se v něm cnosti matky jako je ochrana, milosrdnost a pokora s obrazem mýtické matky Země, tedy přírody.

Tento námět se objevil dokonce na sérii pohlednic, které v Tasově vydal Bílkův blízký přítel římskokatolický kněz a básník Jakub Deml.

V maltových ostěních oken najdeme nejen detaily lučních květů, ale také verše a citáty biblických textů. Zde nás asi nejvíce zaujme zvláštní tvar písmen. Podaří se ti přečíst některý z nápisů? Zapiš si ho do rámečku.

František Bílek vytvořil svou vlastní podobu abecedy. Zdá se, že se při tom inspiroval gotickým písmem středověkých rukopisů.

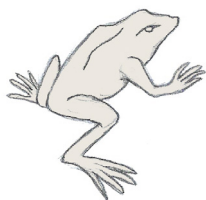
Když budeš chtít napsat něco tímto písmem (třeba své jméno), pomůže ti abeceda níže.

A	Ď	I	N	Š	V
Á	E	Í	O	T	Y
B	É	J	P	Ť	
C	Ě	K	R	U	Ý
Č	F	L	Ř	Ú	Z
D	H	M	S	Ů	Ž

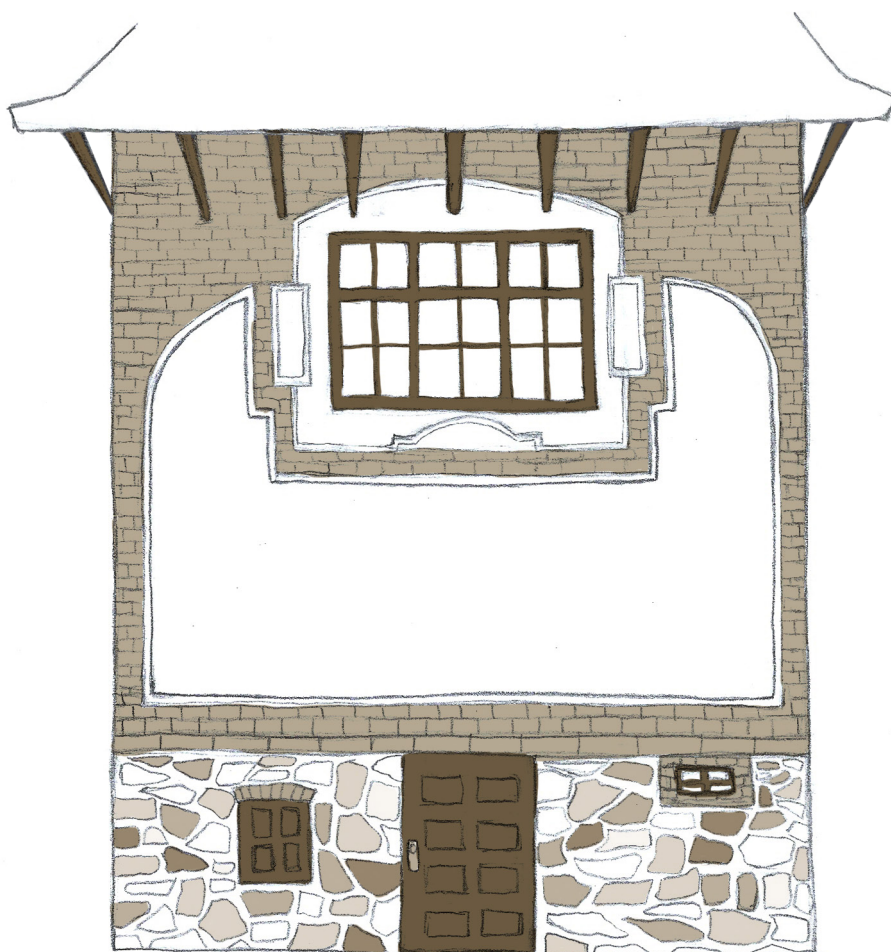
Na Bílkově chaloupce nás hned na první pohled zaujmou reliéfy, zdobící vnější zdi.

Například na jihovýchodní straně je výjev s nápisem JSME PŘIKRYTI, zobrazující matku zahalující nahého hochu. Na severovýchodní straně, směrem k lesíku, umělec umístil reliéf ZEMĚ K NÁM MLUVÍ. Kruh zde představuje zeměkouli, jejíž světlá půle je hlava ženy, k jejímuž uchu se tulí dítě.

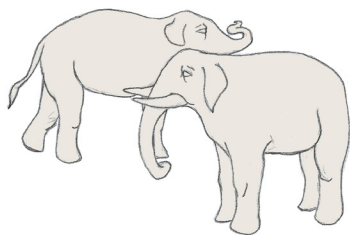
Umělec sdílel názor středověkých teologů, že celý vesmír je architektonickým dílem a sám Bůh je stavitelem. Stavba domu měla v jeho úvahách podobný význam jako stvoření našeho světa. Dům měl chránit člověka v něm přebývajícího, podobně jako se maminka stará o svoje děti. Říká se, že jsme děti planety Země a to nám může pomoci lépe porozumět reliéfům na zdech domu.

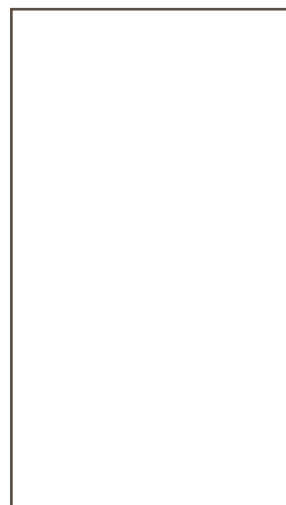
Když obejdeme chaloupku až k zadní straně, zjistíme, že pod velkým oknem zůstalo prázdné místo. Můžeš zkusit navrhnout reliéf, který by zdobil tuto stěnu.

Cestou zpět si můžeme všimnout vyřezávaného zábradlí pavlače. Květy lilií, karafiátů a lístky spojují lidské dílo s přírodou.

Podaří se Ti najít rostlinu, která je ještě vyřezaná v zábradlí a není zde zobrazena? Víš, které rostlině patří tento list? Můžeš ho tady také dokreslit.

Přelom 19. a 20. století, kdy František Bílek pracoval v Chýnově, byla jedna z nejdůležitějších etap v jeho tvorbě.

Malovat začal František Bílek už jako malý. Když mu bylo deset let, zachránil malé dítě před utonutím, a dostal od jeho rodičů odměnu. Koupil si za ni obrázek svatého Františka a začal jej obkreslovat. Když si chtěl koupit ještě obrázek Panny Marie, rodiče ho pokárali, že je rozhazovačný. Začal si tedy svaté malovat sám. V patnácti letech byl tak výborný kreslíř, že byl přijat na Akademii výtvarných umění Praze. Ve druhém ročníku se však zjistilo, že trpí částečnou barvoslepostí a proto mu profesori doporučili, aby přestoupil na studium sochařství na Státní uměleckoprůmyslové škole.

NYNÍ MŮŽEME VEJÍT DO CHALOUPKY.

Ocitneme se v prostorném ateliéru. Světlo do místnosti proniká velkými okny ze tří stran a široké dveře dovolují dopravit velké kusy dřeva zvenčí. Práci na větších sochách umožňovala vnitřní galerie se schodištěm. Tento pozoruhodný prostor Bílkovi poskytoval ideální podmínky pro práci na jeho dílech.

Nad hlavním vchodem ateliéru visí jeden z mála Bílkových obrazů. Nese název VEČEŘE PÁNĚ.

16.

Způsobu stínování, který je použitý na tomto díle, se říká šrafura a nápadně připomíná Bílkův sochařský rukopis. Povrch jeho soch bývá rozbrázděn stopami, které za sebou ve dřevě zanechává rezbářské dláto. To, že jde o umělecký záměr, dokládá i sádrová socha JÁ JSEM VZKŘÍŠENÍ I ŽIVOT.**4.**

Nejvýraznějším dílem v ateliéru je reliéf ZLOBA ČASU NAŠE VĚNO.**2.** Nejen že je největší, ale působí na nás až expresivním dojmem.

V tomto díle se projevilo Bílkovo rozčarování z nepřijetí jeho dvou děl Golgota a Orba je naší viny trest. Přestože šlo o díla vynikající svou moderností, Bílek byl za ně potrestán. Bylo mu odebráno stipendium a musel se vrátit ze studijního pobytu v Paříži.

Bílek v reliéfu znázornil malířskou paletu, lebku, blesky, ruku a mince. Podaří se Ti najít je?

Za pozornost stojí také hlava MOJŽÍŠE**3.**, která je autoportrétem samotného Bílka.

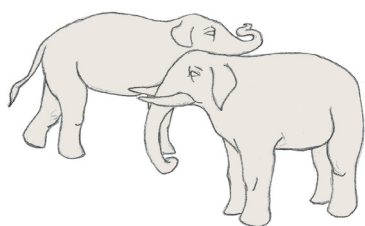
Soše, která zachycuje pouze hlavu a ramena osoby, se říká busta. Tato práce je přípravnou fází pro sochu Mojžíše, která byla později odlita z bronzu a umístěna v Praze před Staronovou synagogou. Můžeš se inspirovat zmíněnou sochou a dotvořit prostředí k tomuto výjevu na předposlední straně sešitu (krajinu, město, domy, ulice, postavy, bytosti a podobně).

Mojžíš byl starozákonní prorok, který podle Bible vyvedl národ Izraelitů z Egypta a ukončil tak jejich otroctví.

Po Zeyerově smrti (1901) vytvořil František Bílek z pálené hlíny návrh pomníku JAK DOBA MODELUJE SVÉHO BÁSNÍKA. **11.**

V roce 1896 se Bílek poprvé setkal s českým spisovatelem a dramatikem Juliem Zeyerem. Zeyer ho tehdy navštívil v dílně v lesní samotě a z této návštěvy vzešlo hluboké přátelství. Zeyer se stal jeho rádcem i ochráncem. Podnítil jej k tvorbě stěžejního díla chýnovského období, velkého Krucifixu, jehož přípravnou fází najdeme také v ateliéru.

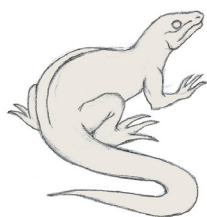

Umělec je zde zobrazen jako duchovní tvůrce, který vyčnívá nad obyčejným životem, ztvárněným jako vlna. V této drobné sochařské skice se skrývá 11 lidských tváří. Podaří se Ti najít je? Načrtni si jednu z nich.

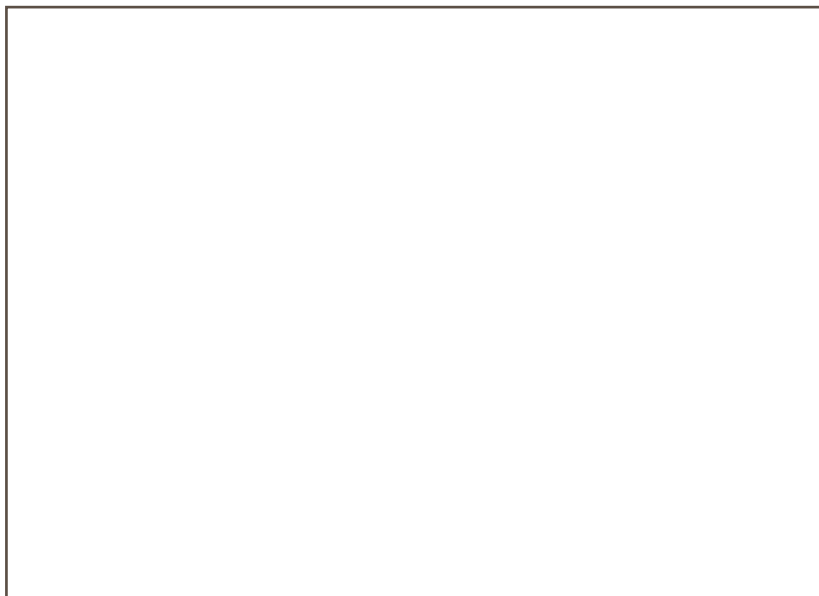

Užší vztah Bílek navázal také s básníkem Otokarem Březinou, s kterým ho pojilo celoživotní přátelství. Poznali se v červnu 1900 a hned následujícího roku spolu pracovali na vydání Březinovy sbírky Ruce. Bílek sbírku doplnil kresbami, graficky ji upravil a vydal.

Podle Březiny jsou ruce symbolem tvůrčího života. Staly se také důležitým prvkem v umělecké tvorbě Bílka. Když vytvářel sochu SLEPCI, chápal dotek ruky jako možnost nejbližšího poznání světa, oproti zraku a sluchu, kterými poznáváme na dálku. **10.**

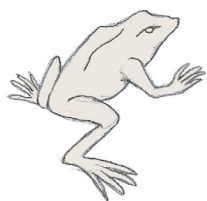
Na dřevěném zábradlí jsou vyřezána dvě zobrazení rukou sepnutých k modlitbě. Můžeme pozorovat, jak se v nich projevuje rozdílná intenzita tohoto gesta. Můžeš si načrtnout drobnou skicu toho zobrazení, které se Ti líbí.

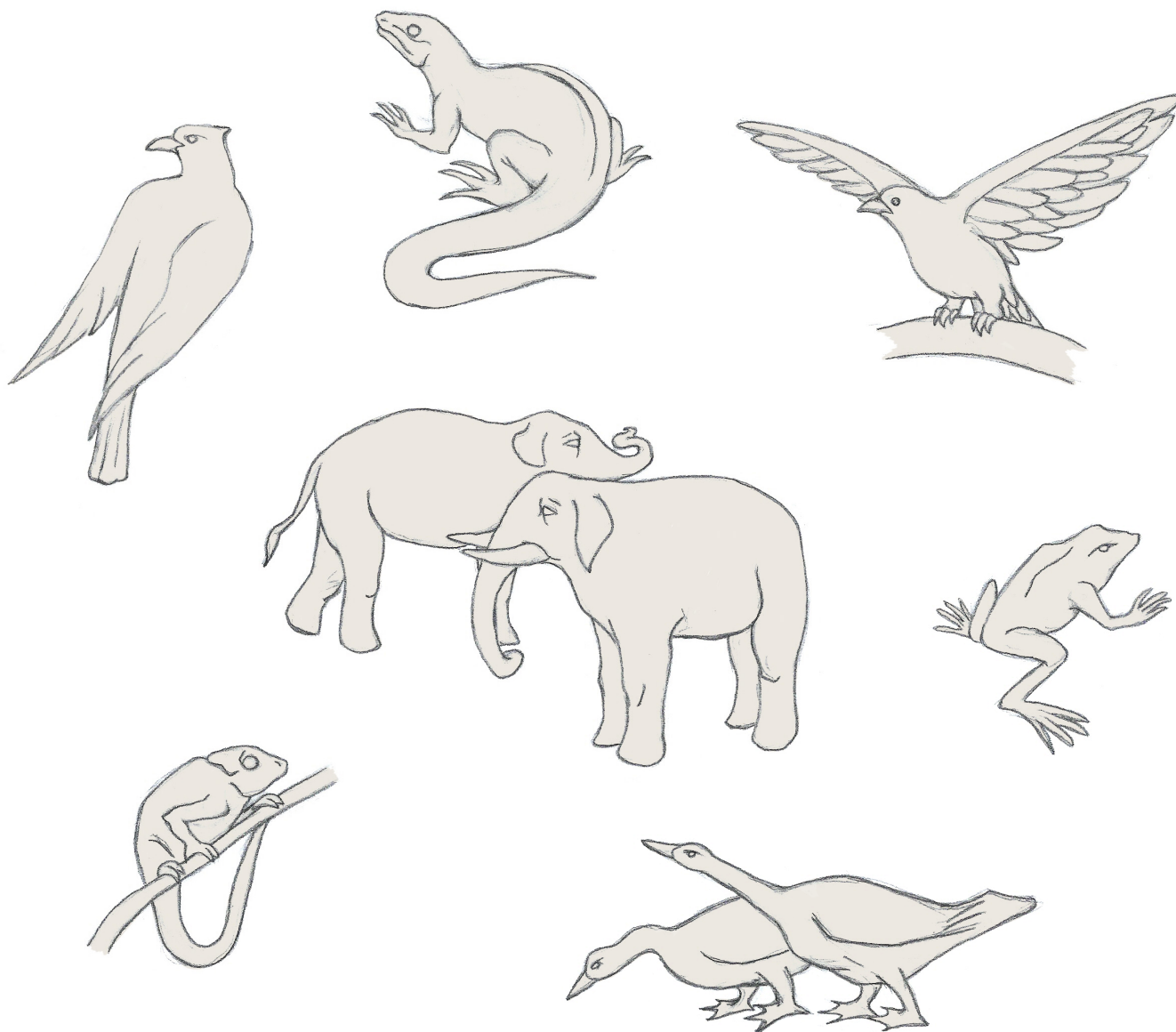
O tom, jak silné bylo přátelství mezi Bílkem a Juliem Zeyerem a později také Otokarem Březinou svědčí i to, že pro oba přátele byly v chýnovské chaloupce připraveny jejich pokoje.

Když nahlédneme do obytné části domu, objevíme další, méně známou část Bílkova díla a tou jsou užité předměty. František Bílek pro svou ženu a děti vlastnoručně vyřezával skříně, postýlky, stolky i židle. To nám prozrazuje, že byl velmi zručný a citlivý řezbář a také laskavý tatínek.

Nábytek zdobil drobnými řezbami motivů, které najdeme v přírodě. Nejčastěji to byla zvířata, stromy, slunce a hvězdy. Věšáková stěna v přízemí tak dostala podobu dvou stromů s ptáčkem v hníždě. **28.**

Když vystoupáme po schodech do prvního patra, objeví se před námi dva pokoje, v nichž je ukryta spousta drobných zvířat, ptactva a dalších přírodních symbolů. Podaří se Ti najít je všechny? Objevíš-li ještě další stvoření, můžeš je nakreslit na předposlední stranu sešitu.

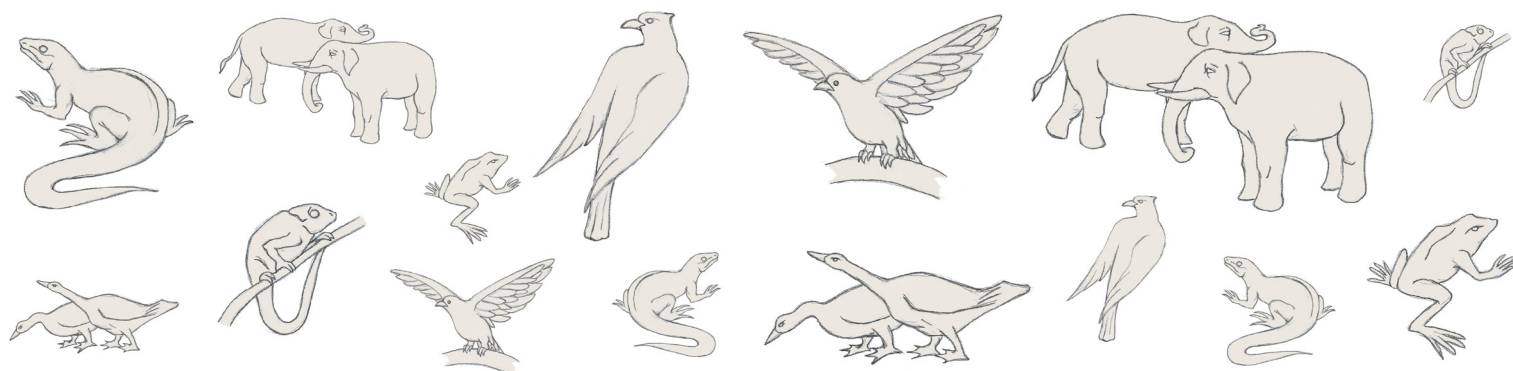
Chýnovská chaloupka Františka Bílka je unikátní výtvarné dílo, které potěšilo a obohatilo mnoho lidí. Věříme, že zůstane inspirací i pro Tebe a Tvou vlastní tvorbu. V těchto listech nalezneš i ilustraci, kterou můžeš dotvořit podle sebe.

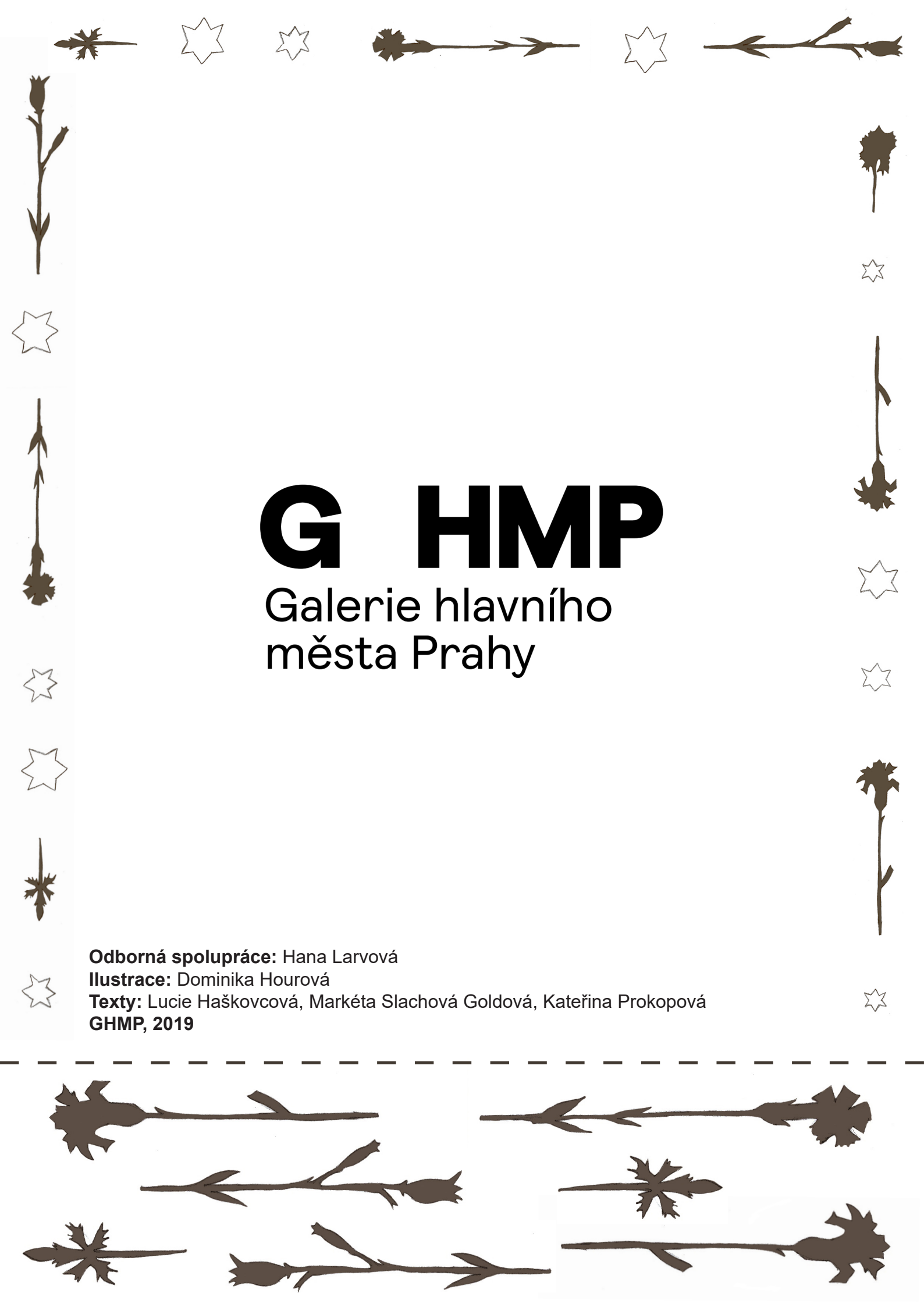
Zde si můžeš dokreslit krajinu k soše Mojžíše.

Našel jsi v domě zobrazení tvorů, která nejsou v tomto sešitě? Nakresli si je.

Vystřihni si záložku

G HMP

Galerie hlavního
města Prahy

Odborná spolupráce: Hana Larvová

Ilustrace: Dominika Hourová

Texty: Lucie Haškovcová, Markéta Slachová Goldová, Kateřina Prokopová
GHMP, 2019